
„FÜLÜNKBE CSENG...”

SOROZAT DR. KOKAS KLÁRA KEVÉSSÉ ISMERT
ÍRÁSAIBÓL

V.

Tehetség, zenéből. Személyesen ismerjük
Pszieszta. Pécsi Pszichológus Napok
Aprók koncertje

Szerkesztő: Dr. Deszpot Gabriella*

Sorozatunk előző fejezetében példákat mutattunk Kokas Klára koncertpedagógiai alapelveire és gyakorlatára az „Örülünk, lengetünk, énekelünk” és a „Tapsoljunk? Hátha nem muszáj?” című írásaival.

Az alább következő válogatásban az újszerű koncertforma további jellemzőit mutatjuk be az írásokon keresztül, amelyek több éve születtek. A kendőlengetős koncertek szervezésénél nemcsak a közvetlen atmoszférát lehetővé tévő helyszín kiválasztása, a műsor időtervezése, de az előadók meghívása is nevelő célzatú. A teljes figyelemmel való odafordulás a másikhoz a tehetség felismerésének képességét is elhozza a szervezők számára a zenészek meghívásakor. Többször kért fel előadónak fiatal, kibontakozó tehetségeket, akik közvetlen, testközeli példaképek lehettek a kortársak, a sorstársak vagy éppen saját szüleik előtt.

A koncertekből nemcsak a közönség, de az előadók is tanultak a zene hatásáról az érzelmek működésében. A családi koncertek előtt a szülők is kaptak felkészítést, bevezetést arról, miért is jó egymás közelében átélni a zeneműveket; hogyan segíti ez a gyermekek zene-figyelmének és a szülők gyerek-figyelmének fejlődését – és mindez egymás mélyebb megismerését.

E koncertforma valódi Együtt Lét lehet, ahol a cél az, hogy a lehető legközelebb kerüljön egymáshoz az előadóművész és befogadó közönsége; a hallgatóság és a zene megszólaltatója – mi több ezek mindnyájan együtt kerüljenek még közelebb a zeneszerzőhöz, akinek üzenete még zenéjében ott lebeg a hangszereknek is köszönhetően.

Még mindig fülünkbe cseng, ahogy Kokas Klára elkezdte a koncertek bevezetőjét és szeliden elmagyarázta a bemutatkozás jelentőségét és a kendők lengetésének mikéntjét. A zenedarabok után pedig szinte észrevétlenül alakított ki pillanatok alatt olyan helyzetet, ahol máris kórusként szólalt meg a közönség és énekbe bújtatva egymást köszöntő dalok hangzottak el zárásképpen.

„...és a földre szállt egy angyal, Laci angyala”

Várad Lászlót köszöntötte így Kokas Klára 2009-ben, mint a Csobánkán szervezett kendőlengetős, családi koncert komolyzenei előadóját, amelyet Lovász Eszter szervezett. Az akkor 13 éves kiemelkedő tehetség nemcsak közvetlen személyisége élményével ajándékozta meg az óvodásokat, de kiváló példát hozott mindenkinek arra, hogy a gyermeki derű és az érett zenei interpretáció hogyan egyesülhet egy személyben, mint géniusz. (A képeket Gordon Lajos és Háfra Mária készítette)

Kokas Klára: Tehetség, zenéből. Személyesen ismerjük

Kérdés: Hol találkoztál vele?

Válasz: Szívbéli otthonomban, a Zeneakadémián. A színpadon láttam, messziről.

K: Előadott?

V: Zongorázott, Mozart versenyművet, a tehetséges gyermekek koncertjén, 2009 tavaszán.

K: Mi tűnt fel benne?

V: Éreztem, hogy Mozart otthonra talált ebben a kislányban. Fészkét rakott a testében, kibélelte meleg pelyhekkkel, otthonosra. Megpihenhet benne és kiröppenhet kedvére. Boldog helye van.

K: Honnan látszott? Miből?

V: Hallottam a zongorájából. Behunyt szemmel a lassú tételből. Ha a zene szép, behunyt szemmel hallgatom. De most olykor néztem is, megragadott a 13 éves gyermek egyénisége. A testén láttam, a hátán is, hogy milyen lehet ő.

K: Kiderülhet az egyénisége beszéd nélkül?

V: Zongoraművésznek nincs szüksége szavakra, beleönti magát a hangszerébe, ott árad, széles folyómederben, mint a Duna, ahogy hömpölyög csöndesen. Naponta nézem, ahogy

átvillamosozok rajta. Magát közli, ő a folyó, medre van, iránya. Forrása is, valahol. Tiszta forrás. Lacinak is tiszta forrása van és már medre is, iránya is. Boldogan hallgattam.

K: 13 éves gyerek, tanuló, most indul. Mi tudható róla?

V: Néhány adatot megtudtam ott nyomban a tanári páholyban *Esztó Zsuzsától*, aki Lacit a felvételén hallotta. Elbűvölt Zsuzsa lelkesedése, szívéből szólott róla. Jól esik nekem, ha lelkesedő beszédet hallhatok, fény jelenik meg a beszélő homlokán, ha igazat szól.

K: Felvételin kiderül a talentum?

V: Érzékeny tanárok kitapintják. Nem lehet könnyű. A tehetség olykor kiabál, de máskor rejtőzik. Laciban rejtőzött.

K: Melyek a talentum összetevői? Miből áll? Miből épül?

V: Ha kérdeznéd a kalács tésztaját, sorolnám a lisztet, a tejet, olykor a mennyiséget. Az ember zenei talentuma nem ilyen. Sorolható belőle egy s más, mint például a memória, a kifejezőképesség, az ujjak mozgékonyága, egyensúlya. Ezek láthatóak. A lényeg mégis láthatatlan.

K: Gyakorlott tanár azért meglátja?

V: Nem hiszem, hogy a gyakorlat adja a mesebeli bűvös szemüveget, amelyen át megjelennek a teremtő muzikalitás körvonalai. A figyelő személyiségében áll össze a talentum felismerésének képessége. Összetett varázs-mikroszkóp nagyítja, amit nagyítania kell.

K: És háttérben hagyja a lényegtelen?

V: Így valahogy. A felismerésre kész tekintet nem mindennapos földi matéria. Inkább illan, mint a májusi jázmin illata. Nem az enyém, sem a tied. Nem megvehető, ára sincs. Csak kapod, ajándékba.

K: Talán szenvedéseidért cserébe?

V: Szenvedés nélkül nem jutunk értékhez, a zene talentum birtoklásához sem, a felismeréséhez sem. A két képesség valamilyen gyökérszálon a mélyben összenőhetett. Talentumot birtokoló és felismerő ezért odafenn a napfényen egymásra ismer.

K: Keserű lehet a felismerőnek az, hogy ő nem birtokol?

V: Nem hiszem. Nekem sosem volt keserű. Igaz, én nem készültem előadónak, a zenei talentum nekem nem volt távolban lebegő fátyol, szélfúttá, nem markolható. A talentumot felismerő tanár adakozásra termett, kiteljesedik abban, akire rátalál.

K: Főként akkor, ha taníthatja, ugye?

V: Igen, de szemlélni is felemelő. Látszott Zsuzsa arcán, napokra velem maradt a mosolya.

K: Az obligát interjúkérdés: mikor derült ki Laci zenei tehetsége?

V: Anyja, Anna, azt mondja, ötévesen. Richtert hallotta zongorázni a tévében, nézte, hallgatta és megszólalt: én is ilyen szeretnék.

K: Nem látott még zongorát?

V: Nem.

K: A családban senki se zongorázott?

V: Senki.

K: Nem is zenélt más hangszeren?

V: Nem zenélt. A Bibliában olvastam: „a szél ott fúj, ahol akar.”

K: Lepotyanhat zenei tehetség egy családban csak úgy? Minden feltétel, minden előzmény nélkül?

V: Lám, lepottyant, ott van.

K: Mit tesznek vele a szülők?

V: Laci szülei tudták, hogy mit tegyenek: gondját viselik, szolgálatára állnak. Ha az Evangéliumban megírt Úr számon kéri tőlük, mit tettek a nekik odaadott öt talentummal, bátran megmutathatják: „Tessék, Uram, itt van, másik ötöt dolgoztunk hozzá.” Ha ugyan számokban kifejezhető a fáradásuk. Szerintem nem. De ez nem baj. A csillagok sem kifejezhetők számokban.

K: Nehéz a szolgálat a tehetséges gyerek körül?

V: Mindig sajnálom, ha nem számolnak be a szülők a szolgálatukról. Sport-tehetségekről inkább. A zenei tehetségek ápolása, gondviselése afféle háttér-tevékenység, főleg a gyakorlás biztosításáról beszélnek. Gyakorolni muszáj, sokat, mindig, rendszeresen. Foci helyett és andalgás helyett és láblógatás helyett. A hangszer mindig kemény ellenség, legyőzni való, mert technikája van, ami matéria. A szellem elrejtőzik az anyagban. Bebújik a billentyűk alá.

K: A szellem más, mint tudás? Zongorázni tudni kell.

V: Rembrandtnak is kellett vászon, festék, ecset. Amikor a szellem elérte, ezekkel képet festett. Megállsz a kép előtt, és ríva fakadsz, most, száz esztendő múlva. A Szellem az ígéret, hogy a helyünkön vagyunk itt, a zavaros és kusza és silány földi életünkben, ahol annyi minden értelmetlen. A talentum a Mindenség rendjét igazolja. A nagy Tervező, amelyet sokan Istennek nevezünk. A nagyon nagyok olykor megírták, komponálták a hitüket és az áldottak, mint Laci, eljátsszák a zongorán.

K: Mindig? Bármikor?

V: Tudjuk, hogy nem. De olykor. És ez elég.

K: Nehéz sorsa lesz Lacinak?

V: Minden talentum nehéz, de az övé sajátos is lesz, mert cigánynak született egy országban, ahol még hosszú küzdelem vár a cigányokra és ránk, nem cigányokra, hogy ők velünk hasonló eséllyel boldogulhassanak.

K: Megbirkóztok ezzel?

V: A nép – a magyar is, mint annyi más – ott kezd magára találni és erőkhöz jutni, ahol a „másságot” értékelni tudja. Évtizedek előtt először láttam egy öltönyös-nyakkendőös férfit déli tizenkettőkor imaszőnyegére borulva Allahot dicsérni a bécsi Szent István templom közelében. A járdára borult.

K: Meglepődte?

V: Megrendültem. Betértem a templomba, pedig nem is volt szándékomban. Évekkel később Jeruzsálemben hasonlót éreztem, amikor fekete kaftános ifjú zsidót láttam a Siratófalhoz támaszkodva némán mozgó szájjal, behunyva szemmel.

K: Jeruzsálemben ő otthon volt. De Bécsben a másik?

V: Laci itthon van. Én, 80 évesen, büszke vagyok arra, hogy a magyar népem tagja. Teszek azért, hogy cigány társai is büszkék legyenek rá.

K: Teszel? Mit?

V: Tanítóimnak eláradoztam koncert élményemet Laci Mozartjáról és *Lovász Eszter* lelkesen vállalta, hogy koncertet szervez Lacinak Csobánkán az óvodásaival. Csoportjában tíz cigány gyerek tanul. Hadd örüljenek művész-jelölt rokonuknak.

K: Rokonuk?

V: A Szellem jogán, ahogy nekem.

K: Mi történt a koncerten?

V: Negyvenkét óvodás ült a szőnyegen a ragyogóra pucolt művelődési házban, a frissen hangolt pianínó előtt, amely Lacié lett. Eszter és (Rakovszky) Andi méltó szervezéssel parádézott. Feszített a büszkeség, hogy lám, a tanítóim!

K: Felnőtt közönség nem jött?

V: Néhány zenetanár és szülő a környékről. Délelőtti órában többen dolgozhattak. Emiatt nem vehették a szülők ölbe a gyerekeket, ahogy szoktuk a családi koncertjeinken.

K: Ölbe veszik, hogy elcsitítsák?

V: Az átkarolás lecsendesíti az eleven mozgásra mindig kész kicsiket, de ez csak ott sikeres, ahol a szülő maga is tud figyelni. Igazán, lélekből, nemcsak amolyan otthoni „tévés” figyelemmel.

K: Tévés figyelem? Mit jelent?

V: Tévé előtt bárki fecserészhet, telefonál, vacsorát ropogtat, üdítőt kortyint. Átkos állapot, félfigyelemre szoktat, „bármilyen jó” állapotra. Családi koncertjeink előtt külön beszélgetésre hívom a közönségünk felnőttjeit, ahol elmagyarázom a mi „teljes figyelmünk” feltételeit, szokásait, felkészültségét.

K: Meglepődnek a szülők?

V: Bizonyára meglepődnek, de tőlem elfogadják, amint a gyerektanfolyamaim szülői is elfogadták, hiszen így részt vehettek a foglalkozásainkon, együtt a gyerekekkel.

K: Gondolod, hogy a néhány résztvevő elmesélte a helyzetet a többieknek?

V: Csobánkán bizonyára könnyebben száll a hír szájról szájra, portától portára, mint a nagyvárosban. A helyi rádió közvetítője lelkes résztvevőnk volt, személyes érdeklődésből, műsora másnap órákon át hangzott a csobánkai otthonokban. Reményünk lehet a folytatásra.

K: A 13 éves Laci óvodások zenei nevelője lett? Merőben szokatlan, aligha várnánk ilyen tizenéves fiútól.

V: Lacitól sokféle érzélem kitelhet, ami más kortársától nem. Személyisége szelídséget sugároz, mosolya maga a biztatás: jöhetnek, nem bántalak. Az óvodások már az első darabja után felismerték. Zongorázásával közvetítette, amit az arca sugallt: agresszivitástól mentes biztonságot. Gyerekeknek paradicsomi állapot ilyen felnőtt közelsége. 13 évesen ő ott a felnőttek világát képviselte: koncert főszereplője volt.

K: Beszélgetett is a gyerekekkel?

V: A zenélésével szólt hozzájuk. Ez a nyelve, amelyen az érzelmeit közli. A gyerek, akit nem rongáltak még rongyos figyelmű áldozattá, tudja követni.

K: Azt magyarázod, hogy a zene nyelve külön nyelv, más, mint a szóbeli?

V: Magyarázom, és százszor ismétlem, mert – különös módon – művelt felnőttek sem értik. Csodálatos koncert közepén szószékre áll a lelkész és beszédet mond. Zenészek leteszik a hangszerüket, énekesek becsukják a szájukat, amelyen eddig Bach zenéje szólott.

K: De ha a lelkész jó beszédet mond, nem segíti az áhítatot?

V: Nincs olyan beszéd, mely versenyre kelhetne Bach zene-beszédével, vagy kiegészíthetné bármiben. A szó – bármilyen szó, bármely nyelven – más anyagból való és nem a zene anyaga. A zenemű közepén lehuppant a földre a szó, a földi eszköz, minden kifejezés ismert eszköze. Lajtorján kell aztán visszakapaszkodnunk oda, ahova az imént már felrepítettek minket: Bach repített, a zene nyelvén.

K: És az ima? Az is szó.

V: Igen, egy közös Miatyánk a végén emeli az áhítatot. De zsoltárt is énekelhetnénk együtt, búcsúzóul. Templomban szerencsére nincs taps.

K: Laci koncertjén tapsoltatok?

V: Nem, mi remekül boldogulunk kendők lengetésével. A gyerekek mindenütt megkedvelik.

K: Énekeltek is Lacinak?

V: Igen, Eszterék óvodásai szépen énekelnek, könnyen dalra nyílnak, mint a májusi fülemülék. Énekünk ajándék az előadónak, viszonzzuk vele az ő ajándékát, amit a zongorázásával adott.

K: Több hasonló családi koncertet rendeztek már tanító tanítványaid?

V: Igen, Tamara rendezett kettőt Győrben, Ilonáék egyet Pécssett, Zsuzsáék meg a szombathelyi püspökvárban kaptak hozzá helyet.

K: Ott voltál?

V: Mint vendég, örülő, éneklő vendég. Megálmodtam, elképzelttem, megpróbáltam közeli köreimben Pesten és meglett, lám, másutt is. Csobánkán lehet folytatása, adottságai vannak: kicsi közösség, barátok együttese szervezheti. Külön értéke a cigány közössége, elérhető közelben, gyerekeik az óvodában, a kapcsolat mindennapos.

K: Miért éppen a klasszikus zenét választottad eszközül számodra? Milyen reményt táplálsz az elérhetőségükhöz éppen ezzel a kultúrával?

V: A klasszikus zene a világom, az értékem, az örömem, a megújulásom. Mindig segített rajtam. Olyan nekem, mint a Bölcsök köve az aranyat készítőknél: varázsereje van. Ha ajándékozni akarok, legszebb értékemhez nyúlok.

K: Kinek szólt most az ajándékod?

V: Lacinak és a szüleinek, akiket nagyra becsülök. Koncert alkalmat szántam neki, ahol ő maga zongorázhat, és biztos szeretet fogadja. Sok koncertet ad majd, szerte a világban, ahol ünnepelni fogják. Mi, itt, tiszta szívből szerettük. A gyerekeknek igaz érzéssel mondtam: „a kendővel a szíveteket lobogtassátok. Az érzések legyen benne!”

K: Megértene ilyen mondást ötévesek?

V: Hát mire nézitek ti az ötéveseket? Érzelmekben ők értőbbek a felnőtteiknél. Mindenik fehér kendőcskében ott lobogott a szív, tüzesen, a kendő közepén.

K: A cigány otthonokból érkező óvodásoknak rendeztél a koncertet?

V: Nemcsak nekik, a többi gyereknek éppúgy. Igenis tanulja meg becsülni a velünk élő nép fiának talentumát, ami neki adatott. Nem másnak, nem gazdagnak, nem kényes princnek, hanem neki, egyedül. Én láttam Mozarttal való találkozását és felismertem benne a mozarti lelket. Lássátok meg ti is, ötéves csobánkai óvodások, mind, akármilyen otthonból jöttek. Tanuljátok meg belőle, milyen a talentum, az isteni szikra, amitől lángra gyúlnak az emberek.

K: És a cigány óvodások?

V: Hiszem, hogy az embert az menti meg a pusztulástól, ha felismeri és vállalja tulajdon értékeit. Lacira büszkék lesznek, a büszkeségük egy kultúrának szól, ami az övék is. Bartókot hallgattak ott a csobánkai pianínón, a Román táncokat. De Chopint is, Beethovent is, Bachot is. Értitek? A művészet égi adomány, ahogy Laci talentuma is az. Közös kincs, színaranyból.

K: Te teljesen biztos vagy Laci jövőjében. Honnét veszed a biztosságodat?

V: A néhány évtized alatt, amit eddig élnem adatott, hihetetlen változások történtek körülöttem. Nem remélt, nem álmodott változások. 1970-ben, amikor az első amerikai Kodály Intézet tanára voltam, a bostoni iskolák küzdelmének mindennapos tanúja lehettem. Újságokban is véres viták folytak a bostoni néger kisiskolások buszoztatása körül: vihetik-e őket külvárosi jó iskolákba naponta iskolabuszsal? Hányat? Hová? Mennyiért? Mert ugye a pénz, a pénz!...De bizonyára nemcsak az. Akarunk-e kiművelt néger emberfőket látni Amerika java egyetemlein?

K: Írtál erről „Amerikában tanítottam” című 1978-ban megjelent könyvedben?

V: Írtam. A fejezet címe: Black is beautiful. Szenvedéllyel írtam, mert egész szívemmel, lelkesedésem teljes hevével tanítottam azokat a szép fekete gyerekeket. Úgy, ahogy itthon tanítok és tanítottam már akkor is állami gondozott gyerekeket a Csatárka úti gyermekotthonban.

K: Amerikai meghívásod előtt?

V: Igen és nagyon elevenen tapasztaltam a rózsadombi villák lakóinak megbotránkozott tiltakozását amiatt, hogy az ő elemi iskolájukba merésztük íratni intézeti – nagyjából cigány- gyerekeinket. 1969-ben!

K: Kik voltak akkor a rózsadombi villák gazdagjai?

V: Nem foglalkozom politikai kérdésekkel. Hosszú életem ajándéka, hogy megértem egy elsöprő fölényű Obama választást egy országban, ahol – hát tudjuk, mi zajlott a négeres jogai körül.

K: Az egyenlő esélyek vitája eldőlt a világban? Ebben bízol?

V: Engem a Más-ság elfogadásának nevelése érdekel. Mert nem lehet hitelesen igazságot tanítani nélküle. Beethovent sem lehet. Nemcsak a 9. szimfónia miatt, amelyben teli torokból énekeljük, hogy „testvér léssen minden ember...” Ugyanezt halljuk abban a zongoraszonáta tételben is, amit Laci a csobánkai óvodásoknak bemutatott.

K: Vagyis egész európai zenekultúránkban?

V: Tegnap gyönyörködtem itt Jessye Norman és Daniel Barenboim előadású Brahms dalokban. Elképesztő művészi magasság. Kinyitva a kísérő könyvecskét egész lapos fényképen látjuk Jessye szép néger arcát. Akár gyapotot szedhetett volna Alabamában.

K: Hiteles a Brahms interpretációja?

V: Fönségesen hiteles. Laci Mozartja is az volt; hiteles Mozart, rokon kézből, egyenes ági rokonság. A Zeneakadémia befogadta, Rolláék világjáró Liszt Ferenc zenekara ragyogva kísérte, *Batta András* rektor elébe ment és felvitte magával az igazgatói páholyba. Ott ültek, láttam, csendesen beszélgetve. Ők, a zenészek. Zeneakadémiai zongoratanára *Gulyás István* kísérte Csobánkára. Laci talentuma kézben van, gondját viselik, nincs rám szüksége. De nekünk magyar tanítóknak szükségünk van arra, hogy e talentum tanulságain gondolkodva, vigyázó szemeinket otthonainkra vetve, szóljunk és cselekedjünk.

K: Hol szóljunk? Mit cselekedjünk?

V: Nagyra termett nép is csonkká zsugorodik, ha kincseit szélbe szórja. A mi kincseink a gyerekeink, minden gyerekünk, a csobánkai óvodások is. Hogy talentumot melyik hordoz, nem látszik rögtön, mint a haja színe, vagy a szeplői. Szükségünk van a felfedező varázs-szemüvegére, amelyen átkukucskálva megleljük a képesség-jelzéseket. Kicsik ám olykor! Nagy figyelem szükséges a bűvös szemüveg használatához.

K: Mert lehet vaksi az a szemüveg?

V: Vaksi és torz és olyan fura, hogy csak magadat látod benne, akár a tükörben. Akkor kaparj egy kis rést a foncsor-rétegen, hogy átláss az üvegen. Lehelj is rá és fényesítsd, hogy ragyogjon. Látsz majd szépet, igazit, szokatlant, meglepőt, váratlant, sosem sejtettet. Mert ilyen a talentum természete.

Kéziratból gépelte: Duga Ilona

Érzelmek figyelme – személyes kapcsolat, koncertkeretben

Az újdonságos koncertet Farnadi Tamara rendezte meg Győrben, ahol a Bartók Béla Ének-zenei Általános Iskola növendékei látták vendégül a Mosoly Alapítvány súlyos betegséget átélt gyermekeit és azok szüleit. A 2007. január 25-én fellépő muzsikusok Nemes Zoltán, Papp Balázs és növendékei, Székely Edit, Krizner István, Szabó Judit, Fellegi Melinda, Szelcsányi Edit voltak. (A képek a koncertről készült filmből kerültek kiválasztásra, amelyet Keszei László és Galambos Tamás készített.)

Kokas Klára: Pszieszta. Pécsi Pszichológus Napok

Előadást mostanság csak akkor vállalok, ha hozzá bemutató foglalkozás kapcsolódik, tanító tanítványaim valamelyikének helyi bemutatója, gyerekekkel.

Kérdés: Ez is ilyen volt?

Válasz: Nem. Most kivételt tettem.

K: Miért?

V: A konferenciát szervező *K. Zsófia* olyan lelkesen, olyan meggyőzőn, olyan szeretettel kérelt. És egyetemista volt. Miért olyan fontos ennek az egyetemista lánynak az én jövetelem?

K: Megtudtad?

V: A honlapunkon frissen olvasott írásom fogta meg, ott szóltam hozzá valamiképp. Azt mondta: tanítani szeretne. Gyerekeken segíteni.

K: Pszichológia szakos egyetemi hallgató?

V: Meglepő ez? Ritkaságnak veszik? Nos, magam is hasonlót gondoltam. Leküzdöttem ódzkodásomat a hosszú utazástól, az egész napos kieséstől, amely miatt egymásra torlódnak majd az elhalasztott aznapi tevékenységek, és igent mondtam.

K: Megérte?

V: Meg. Egyetemistákat láthattam szervezésben. Egy konferencia megrendezése sokféle tapasztalatot igényel. „Puzzle” kirakóhoz hasonlít: a részeknek egymásba kell illeszkedniük ahhoz, hogy kép megjelenhessen. Semmi sem bízható a véletlenre. Terem, világítás, időzítés, bemutatás, vetítési technika, mikrofon, ismertetés, meghívók, dokumentáció... És az előadók kiválasztása, az előadások egymáshoz illesztése, a témák összehangolása éppolyan jelentős, mint a pénzügyi feltételek megteremtése.

K: És az elszámolás?

V: Bizony, azok a fránya számlák! Lehetséges, hogy ugyanaz a személy, aki huszonévesen már tájékozott a számlák dolgában, okosan dönt majd az előadók személyéről?

K: Mit tapasztaltál most?

V: Nem vettem részt az előkészületekben, sem az utólagos dokumentációban. Egyetlen napot tölthettem velük, akkor láttam a tevékenységüket. Megindító volt.

K: Megindító?

V: Igen. Míg a mi filmvetítésünk technikájának előkészületére vártam, láttam két fiatal lányt – farmerban, trikóban – vesződni egy kötél kifeszítésével.

K: Kötelet feszítettek ki az előadóteremben?

V: Igen, nekem is szokatlan volt a látvány, kíváncsian figyeltem, mire használják majd a kifeszített kötelet. De nagyon ügyesen kitalálták, hogy a kötéltre ruhacsipeszekkel képeket erősíthetnek, a képek a következő előadások valamelyikéhez tartozó illusztrációk voltak. Elképzeltem, miből teremhetett ennyi ötletesség a két kislányban? Mi előzhette meg az efféle kitalálást? Az otthonukban? A suliban?

K: Mindig elképzelsz embereket más helyzetekben?

V: Mondjuk inkább, hogy szívesen keresek indokolást gyerekek szokatlan ötleteire, képességeire. És ezek az egyetemisták még közel voltak a gyerekkorukhoz.

K: Gyűjtöd az indokaidat az állításodhoz, hogy a gyerekek kreativitása sokkal termékenyebb, mint mi felnőttek hisszük?

V: Telibe találtál. Talán kicsiség, hogy húsz esztendősként megoldást találnak egy bérelt mozi teremben képek ideiglenes kifüggesztésére? És a megoldásukat nyomban megvalósítják, saját kezükkel.

K: Könnyen sikerült nekik?

V: Nem. Jócskán vesződték vele. A kötél feszítésével azért, mert nem volt elég erős a kezük a csomózáshoz. Felmerült az elgondolás, hogy egy fiút kéne hívniuk. De fiú nem volt a közelben. Végül nekik is sikerült egyenesre feszíteni. Elégedetten csipeszelhették sorra a képeket.

K: Nem akadt praktikusabb, esetleg korszerűbb megoldás a képek bemutatására?

V: Nagyon szerény anyagi keretből kellett gazdálkodniuk. Előadók is tiszteletdíj nélkül jöttek.

K: Jelenthető ez a szerény keret mondjuk alacsonyabb színvonalat?

V: Egész biztosan nem. Aki tiszteletdíj nélkül vállal utazással járó egész napos fáradozást egyetemisták kérésére, az tudja, miért teszi. Semmiképp sem enged a tulajdon minőségéből.

K: Mi történt aztán?

V: Robi kitalálta a filmrészlet vetítésének legjobb előkészítését, ügyesebben, mint sok profi technikus.

K: Miért nem vetítesz kész filmet? Sokkal egyszerűbb lenne.

V: Igaz, egyszerűbb lenne. De mindig a helyszínen döntöm el, hogy milyen jeleneteket szeretnék bemutatni. A közönségtől függ. A helyszíntől is.

K: Láttad a közönséget az előadásos előtt?

V: Nem, ezúttal csak a helyszínt láthattam. Előkészületünk idején még nem volt a teremben közönség. De könnyű volt elképzelnem őket. Hiszen láthattam a rendezőket, a vendégfogadásra vállalkozókat. Aki ott megjelent, csupa ifjú volt, lányok, fiúk, nagyon derűsek, igyekvők, készségesek. Azt gondoltam: ezeknek igazán a legszebb jelenetekből mutatok, minél több képet. Magyaráznom keveset kell, feltételezhetem, hogy utána olvasnak majd.

K: Hol olvashatnak a témádról?

V: Pécsen? Egyetemi városban? Bizonyára találnak könyvtárat, ahol fellelhetik valamelyik könyvemmet. Esetleg már a nemrég megjelent DVD lemezt is az életművem ismertetőivel. Azon már olvasható négy könyvem kézírata is.

K: A könyvek? Hiszen évek óta nem kaphatók.

V: Igaz, nem kaphatók. A lemezre emiatt tettük a könyveket. Így elérheti, aki keresi.

K: Milyen folytatása várható a Pszieszta találkozásnak?

V: Nem tudom. De bizonyára lesz többféle, hiszen céljuk a pszichológia különböző területeinek megismertetése szélesebb körű közönséggel. A programban 25 előadás szerepel, igen változatos témákkal. S a téma itt a család volt. Napjaink egyik legégetőbb problémája, ezernyi gonddal. Mind megoldásra vár.

K: Pszichológusok válaszaira?

V: Igen, bölcs, hatékony, érzékeny pszichológusokéira.

K: Témádból milyen részeket választottál bemutatásra?

V: Családi koncertjeinket. Honlapunk beszámolóiban már ismertettem néhányat.

K: Elmondad, miben különböznek más gyerek-koncertektől?

V: Elsősorban abban, hogy előadó művészeinket körülénekeljük, körültáncoljuk, szeretettel együtt ünnepeljük. Énekes köszöntésük a köszönetünk, amiért megajándékoztak minket a szép zeneelőadásukkal.

K: És a szülő? Mi a szülő szerepe?

V: A koncerten a karjaiban tartja a kicsit, és maga mellett, érintő közelben a nagyobb gyerekét.

K: Amíg a zenedarab hangzik?

V: Igen, csak addig. És a darabok időtartama rövid, néhány perc. Egy-egy barokk tétel, vagy kerek, kicsike miniatűr kompozíció. Például Bach prelúdium vagy invenció. Vagy Bartók-duett. Vagy Kodály epigramma.

K: Mi a tapasztalat kicsi gyerekek zene-figyelmével kapcsolatban?

V: Nagyon különböznek. Hat-nyolchónapos bábiket találtunk teljes figyelemben, és öt-hatéveseket szüntelen zajongásban.

K: A családi szokások döntik el?

V: Általában igen. Minden épelméjű gyerek megtanítható elmélyült figyelemre, méghozzá igen kellemes eszközökkel.

K: Nem dresszúrával, parancsszóval?

V: Nem, egyáltalán nem. Parancsszavakat csak kivételes vészhelyzetekben érdemes alkalmazni. A zenei élmények figyelme a megértésen alapul, és azon a tapasztalaton, hogy szép zenét hallgatni a szülői karok védelmében kellemes érzés. A helyzeteket, a körülményeket teremtjük meg, emlékeinkben akkor megerősödik a figyelem igénye, mint a frissen elültetett fáska gyökere, ha gondozzák, ápolják.

K: Megtaníthatók ilyen figyelem-ápolgató módszerek pszichológiai konferenciák előadásain?

V: Ilyen alkalmakon zenehallgatásainkból készült filmfelvételeket mutatok. Míg ezeket nézzük, elmesélhetem a felvételinket. Arcok, mozdulatok, tekintet sokat elárulnak az okos szemlélőnek. Láthatják, hogy a családban szép, eredményes, bensőséges zenefigyelem éleszthető.

K: Az érzelmi nevelés eszközeivel?

V: Igen. Az érzelmek műveltsége a társadalmak egyensúlyát készíti elő. Mivel az én érzelmi műveltségemet Bach támasztja alá, ezért Bach-zenére figyelő gyerekeket mutattam.

K: Nem elveket tisztázol?

V: Szívesebben tanítom azt, amiért élek. Ami fenntart. Amiben megtámaszkodom. Ami növekedni segíti az érzelmi műveltségemet.

K: Nem a pedagógiádat?

V: A pedagógiám a lényem része, hiszen a tanítás szenvedélyem. Érzelmi kultúrámnak valamilyen szövete folyamatosan, szét nem darabolható. Gyerekektől és szülőiktől kapok szálakat, mindig újakat. Színeik hihetetlenül változatosak. Tündökölnek, és egymásba simulnak, felragyognak, és elcsöndesülten megnyugtatnak. Az érzelem-szövet más szálait – akár a gyapjút vagy tiszta selymet – a zene orsói pergetik szövőszékem szálai közé. Tréfásan azt is mondhatnám, hogy az életem afféle gyerek-szöttes zenéből. Könnyű belőle előadást szabni.

K: Megint bemutattál tanítványokat?

V: Ezúttal előben is megtehettem, eljöttek többen a pécsiek közül. Beszámolhattak az éppen Pécssett megrendezett családi koncertjük előkészületeiről. Az „Aprók koncertje” teljességgel pécsiek munkája, hónapok óta készültek rá, lelkesen, nagy figyelemmel. Közel ötven család jelentkezett, hogy egy szombat délelőttön részt vegyen a zenehallgatáson. Ami igazából csak kicsike hallgatás.

K: Inkább énekelés?

V: Igen, bizony! Legközelebb beszámolok róla.

Kéziratból gépelte: Czeglédi Ágnes Elfrida

**Ahol a hangok művészei találkoznak
a hangok üzenetére figyelő apró gyerekekkel**

2008. május 17-én a pécsi Dominikánus Házban rendezte meg Duga Ilona és az Agape Zene-Életöröm Alapítvány azt a hangversenyt, amelyen a fiatal tehetségek, és a már elismert zenészek együtt játszottak. Barth István Bonyár Judit, Horváth Judit, Húvösvölgyi Péter, Janzsó Ildikó, Oláh Zsófia, Solymosi Péter, Vermes Tímea játéka varázsolta el a karon ülő, totyogó gyermekeket és közelségben lévő szüleiket. (A képeket Dittrich Éva készítette.)

Kokas Klára: Aprók koncertje

K: Az aprók zenéltek, vagy zenét hallgattak?

V: Mindkettőt bizony. A zenedarabokat meghallgatták, azután meg körülénekeltek az előadó művészeket, akik Pécs város kiváló előadói, különféle hangszereken.

K: Ki kérte fel őket?

V: *Barth István* fuvolaművész vállalta, hogy erre a nagyon szokatlan helyzetre felkér néhány zenészt. *Bonyár Judit* cselló, ének, *Horváth Judit* zongora, *Hűvösvölgyi Péter* gitár, *Janzsó Ildikó* cselló, *Oláh Zsófia* ütőhangszerek, *Vermes Tímea* ének, s természetesen *Barth István* fuvola.

K: Miért volt szokatlan a helyzet?

V: Az előadók a közönség közvetlen közelében muzsikáltak. A közönség meg a szőnyegen ült, sok-sok gyerek, anyjával, apjával. Családi koncert volt.

K: Kicsi gyerekek is?

V: A legkisebb négy hónapos baba volt, a többiek valamennyien idősebbek, néhány esztendővel.

K: Szent ég! Ez aztán szokatlan koncert, klasszikus hangszeres darabokkal. Nagy zsvivaj volt?

V: Egyáltalán nem. A szülőket előkészítették a szervező tanítóink, úgy látszik ügyesen. Láttam csodásan figyelő tíz hónapos fiúcskát az apja ölében. Üzenném a szülőknek gratulációt a sikeres nevelésükhöz. Mert a koncert utáni közös éneklésben és táncolásban is örömmel vett részt ugyanaz a gyerek. Nemrég tanulhatott járni.

K: Hány gyerek volt együtt?

V: Úgy negyven család, némelyik több gyerekekkel. A jegy is így szólt: családonként egy jegy. A jegy árából a terembért fizették, a művészek szeretetből jöttek. Persze a szervezők is ugyanúgy dolgoztak. Sok havi tevékenységük volt benne. *Duga Ilona* volt a főszervező, a pécsi tanító tanítványaimmal: *Bóné Magdolnával*, *Gundrum Saroltával*, *Kecskeméti Zsófiával*, *Várbíró Veronikával*.

K: Miféle kendőcskékről beszélsz?

V: Tapsolás helyett mi kendőcskéket lobogtatunk. A pécsiek hat különböző színű kendőt produkáltak, azokat körbeszegte egy lelkes segítő, *Csomor Mónika*. Mert nem mindenki tud ám egyenesen körbeszegni egy háromszögletű anyagot! Mesterség az.

K: A kendőt elvihették emlékebe?

V: Igen és ráadásul felírva neveikkel, mert tollakat is készítettek a rendezők, hogy a művészek aláírásukat tehessék a kendőkre.

K: Autogramot a műsorokra szoktak íratni.

V: Igen, de mi azt is írtuk, hogy „Marikának..., Noéminek..., Zolinak...Klári néni. Mert hát tőlem is kértek nevet, noha én nem érdemeltem ki hangszerjátékkal. Legfeljebb a lelkes énekemmel, közösen, mindenkivel. Nagy dalolást csaptunk körtáncsal. Kicsit nehezen fértünk

annyian a körbe, pedig a Dominikánus Ház koncertterme igazán tágas. Eredetileg a Csontváry Múzeum termébe készültünk, az még nagyobb.

K: Miért nem mentetek oda?

V: Nem kaptuk meg a délelőtti órákra. Művészeink pedig többen a Pécsi Filharmonikusok zenészei, este foglaltak.

K: Hogyan zajlott le a varázs-koncert?

V: Mindegyik előadó a maga hangszerén eljátszotta a zeneművét, ami kb. öt percig tartott. Bach: d-dúr hegedűverseny átírata ütőhangszeren, Mozart: C-dúr andante és Bach: h-moll szvitből a polonéz tétel fuvolán, Saint-Saens: Az állatok farsangjából a hattyú csellón szólalt meg, Schubert: Ave Maria, majd egy különleges népdalfeldolgozás következett: Megfogtam egy szúnyogot. A mi válaszuk a lelkes kendőlengetés volt, kicsike suhogás a zajos-zsivajos tapsolás helyett.

K: Nem volt szokatlan nekik ez a „tapstalanság”?

V: Valószínű szokatlan volt, de bizonyára nem kellemetlen. Gyerekek nagyon fogékonyak érdekes újdonságokra. Ilyen kendőlengetős koncerteket már sikerrel rendeztünk Pesten és Győrben. A győri Bartók Béla zenei osztályosokról megtudtam, hogy az iskolájukban hetekig emlegették, mutogatták kendőiket.

K: Megszeretik vajon ezt a puha hangot a tapsolás helyett? A gyerekek szeretnek tapsolni.

V: Igen szeretnek. Ezért is töprengtem annyi esztendőig, amíg végre felvillant bennem a kendő ötlete. Koncerten nagyon fontos a közönség válasza, és a tapsolás a mi válaszuk. Az pedig nagyon csúf zajjal jár, agyoncsapja a zenéből bennünk maradt szépséges hangzást. Más minőségű hang, fizikailag más.

K: De hát szokás mindenütt a világon.

V: Persze szokás. Próza után színházban nem is zavar. Csak a zene hangzásához nem illik.

K: Nehezen fognak megválni tőle valaha is a koncerttermekben.

V: Nem is próbálnék efféle forradalommal csupa felnőtt között. Gyerekekkel csinálom, ők az én szívbeli közegem.

K: No de a taps jó kis mozgással jár, amit ők szeretnek.

V: A kendő lobogtatása sokkal tágasabb, szabadabb, változatosabb mozgásokkal jár. Próbáltál már kendőt lengetni? Lehet a fejed fölött a magasban, előtted, oldalvást, mindenféle irányban. Mindenféle tempóban is. Nem kell azt a gyűlöletes egyszerre tapsolást átvenni, ami csak a katonai marsolásra emlékeztet. Egysíkú, szűkös, képzeletszegény, vacak.

K: Nem zavarták egymást a kendőkkel ott a szőnyegen?

V: Szűkösen ültek, az igaz, de ez a közelültetés is a mi céljainkat szolgálja: hátha összebarátkoznak egymással abban a padlón ülős helyzetükben.

K: Széken ülve nem lehetne?

V: A székek elválasztanak. Az ülés az én várom, ha kicsi is. Igen kivételes eset, ha két szomszéd szóba áll egymással koncerten. Igyekszik inkább a karját is odébb húzni, úgy illik. (Kivéve talán a pop-rock koncerteken.)

K: Miért akard összebarátkoztatni az embereket koncerten?

V: Nemcsak koncerten, én a tanításaim minden formájában összehozom az embereimet, mindenkit, akit csak tudok. Külföldi tanfolyamaimon is, csak ott többnyire könnyebb.

K: Könnyebb? Mindenütt?

V: Legkönnyebb a skandináv országokban, de még Ausztráliában, vagy Izlandon is könnyebb, mint nálunk. Minket hosszú évtizedeken, - ennél fogva több nemzedéken át – uszítottak gyanakvásra és gyűlöletre sikerrel. Egy templomi misén is fanyalogva fogunk kezét a Miatyánk után.

K: Csak nem reménykedsz abban, hogy egy koncerten a padlóra ültetett negyven szülő és a csapatnyi gyerek megbarátkozik egymással? Mi vonzaná őket együvé?

V: Talán a közelségben megélt zene. Talán a közös éneklésünk. Talán a szeretet. Talán a lelkesedés. Talán az élmény öröme. Talán mindez együtt.

K: Nem találsz szélmalomharcnak a törekvéseidet?

V: Nem. Hiszen én sosem dolgozom tömegekkel. Csak kicsi csoportokkal.

K: Tavaly Utah államban a tanfolyamodon ötvenheten vetted részt.

V: Ötvenheten, de egyetlen teremben. Az még intim közösség. És ők is leültek velem a padlóra a táncolásaik között, beszélgetésre. Láthattam a tekintetüket.

K: Azt reméled, hogy idegen emberek szeretni fogják egymást a zenélésükben?

V: Pécsen nem idegenek ültek: pécsi családok. Mindnek gyereke volt. Mindhez magyarul beszélhettem, az én anyanyelvemen, az ő anyanyelvükön.

K: Mit mondtál?

V: Bemutattam *Cselikné Juhász Ildikót*, a pécsi Mezőszél utcai iskola igazgatóját, aki *Duga Ilonával* tavaly varázslatos tanévzárót művelt az iskolájában: minden egyes tanulójáról mondatott valami szépet és csak rá jellemzőt az osztály tanítójával.

K: Nem a kiemelt jó tanulókról és versenygyőztesekről?

V: Nem. Minden egyes gyerekről.

K: Mit szóltak ehhez a tanítói?

V: Néhányan örültek. Aki meg nem, az is összegyűjtötte valahogy a jó szavakat, ha nyögve is.

K: Mi köze volt ennek a koncerthez?

V: Az én koncertemhez, a barátaim és tanítványaim koncertjéhez sok. Miért fáradozunk mi? Hogy emberekhez jusson a mi emberekbe vetett hitünk. Hogy egymás közelébe kerüljünk. Hogy értékeljük egymást: előadóművész a közönségét. Közönség a zene megszólaltatóját. Mi mindnyájan együtt a zeneszerzőt, aki rég csontjaiban porlik valahol, és íme itt az üzenete: a

lelke él a zenéjében. És bízunk egymásban. Mi mászt cselekedett a Mezőszél utcai iskola tanítója a tanítványaival? Felfedezte benne a jót. Ami benne jó.

K: Minden gyerekben?

V: Hát talán nincs mindegyikben? Eszembe is jutott ott helyben és szóltam: „Súgjátok egymás fülébe azt, amit olyan jónak tartotok benne!”

K: Súgták?

V: Fogalmam sincs, hányan súgták. De az is lehet, hogy otthon súgták, később, este. Nem jutott hirtelenében eszükbe a szó. Nincs annyi dicsérő szavunk készenlétben.

Néhány esztendeje, Miklós unokám leukémiás kezelése idején a kórházukban a falon találtam egy papírt, rajta száz dicsérő szóval. Elkértem, lemásoltam, hazahoztam, tanfolyamomon bemutattam. Valakik le is fordították magyarra.

K: Volt száz dicsérő szó magyarul?

V: Volt. Több is. De én most a magam egyszerű szókincsével dicsérem meg azokat, akik ezt a pécsi családi koncertet segítették, kezdve a meghívót tervező grafikus *Melegh Andreával*, a nyomtatást vállaló Dekorsprint nyomdával, folytatva a szép fotókat készítő *Dittrich Évával*, s mindazokkal, akik fáradtak velem. Tudom, örömük telt benne.

K: Miféle folytatást reméltek?

V: A szülőkön múlik. Ha ők összefognak, meg lesz a folytatás. Talán lassan, talán később. Az idő a gyerekeké. Ők azért kapjanak igazán zenében, énekben, meghívóban, dicsérő szóban, érintésben. Teljes figyelemben.

Kéziratból gépelte: Duga Ilona

* **Dr. Deszpot Gabriella** (a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tudományos főmunkatársa; a Kokas Klára Agape Zene-Életöröm Alapítvány kuratóriumi tagja)

Kokas Klára írásainak felhasználása a Kokas Klára Alapítvány kuratóriumának hozzájárulásával történt. Az írások első közzétételének helye: <http://www.kokas.hu/irasok/index.html> volt.